

Zemljarinski katastar u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca

Piše ANTUN HAJSLER, šef katastralne reambulacije za Hrvatsku i Slavoniju

(Nastavak)

Vrhovnu upravu zemljarinskog katastra imaće u ruci Ministarstvo Finansija — generalna direkcija katastra u Beogradu, koja administrativno i tehnički upravlja s katastrom preko delegacija ministarstva financija u Zagrebu, Ljubljani, Splitu i Sarajevu, a glede Vojvodine preko katastarske oblastne direkcije u Novom Sadu.

Gornji opis sustava zemljarinskog katastra je općenite naravi, pa u tom opisu ocrtni glavni principi vrijede za cijelu državu.

Treba ali da se osvrnemo još i na specijalne u pojedinim pokrajinama postojeće katastralne odnošaje, kako s gledišta historičkog razvitka tako i s gledišta sadanjeg provadjanja katastra.

U Hrvatskoj i Slavoniji bio je zemljarinski kataster do godine 1875. veoma primitivan.

U austrijskim provincijalnim zemljama postojeći sustav zemljarine odredjen je i za zemlje ugarske krune patenti od 20. oktobra 1849 i od 4. marta 1850.

U svrhu istražjenja čistog prihoda od zemlje dala je absolutistička vlada za svaku občinu izraditi privremeni zemljarinski kataster, kod čega su za srednji godišni prihod, koji se uz običajni način gospodarenja polučiti može, uzete temeljem poprečne cijene od godine 1824. ali su iznimno i popriečne cijene od god. 1836—1841. takodjer uporabljene bile.

U obće su podatci za čisti prihod većinom samo predpostavkama sakupljivani bili, a jer su se nadalje faktori unovčivanja jako površno promatrali, i troškovi gospodarenja prenisko te okolnostima neodgovarajuće u račun uzimali, zemljarinski operat je bio netačan i nerazmjern.

Tu nerazmjernost povećala je nadaije i ta okolnost, što je provizorni zemljarinski kataster većinom po takovim organima sastavljen, kojima gospodarski odnošaji

zemlje nisu bili poznati, i jer su se ti organi vazda držali strogo toga naputka, da porez ne da bude unutar zemlje razmjernan, već da i ugarske krune budu u istom razmjeru opterećene sa zemljarinom, kao i austrijsko provincijalne zemlje.

Na taj način zgotovljene su za svaku poreznu općinu zemljarinske knjige, u kojima su površina, težatbene vrst, prema razredu bonitete ustanovljeni čisti prihod u ime posjednika istaknuti bili.

Ove su zemljarinske knjige sastavljene valovanjem odnosnih posjednika, zato su se i zvale valovnicama.

Površine su ustanovljivane većinom okularit-r ili najprimitivnijim mjerenjem

Mjere površina bile su sasvim različite od današnjih, najme bilo je raznih mjera prema raznim težatbenim vrstima, tako npr. jedna ral oranice računala se je sa 1200 hvati, površina livada opredeljivala se prema broju kosača, koji su potrebni za pokositi odnosnu površinu na jedan dan, te je računano, da jedan kosac može na dan pokositi površinu od 800 hvati.

Površina vinograda ustanovljivala se je prema broju kopaša računajući, da je jedan kopač u stanju na dan okopati površinu od 100 hvati; za šume je vrijedila ral u današnjoj mjeri, naime 1600 hvati; težatbena vrst vrtova nije kao takova opstojala, već su odnosne površine uvrštivane bile u stupac livade.

Na temelju sakupljenih podataka bile su opredijeljene ljestvice čistog prihoda, i to za svaku pojedinu poreznu općinu posebne ljestvica.

Ljestvice u bivšoj vojnoj krajini imale su samo tri stavke čistog prihoda, odnosno tri razreda kakvoće, a provincijalni dio Hrvatske i Slavonije imao je četiri razreda. Iz ustanovljenog za zemljišne čestice čistog prihoda, proračunao se je iznos poreza na zemlju, i to u bivšoj vojnoj krajini skalarno, a za provincijal u postotcima.

Skalarni porez bio je jednak po ovelim skupinama (regimentama) za pojedine razrede, dočim je u civilnoj Hrvatskoj bio za svaki čisti prihod odnosno rashod kakvoće opredijeljen postotak u raznim mjerama.

Kao temelj za zemljarinski operat služila je u bivšoj vojnoj krajini kod kumpanija i regimenta vodjena gruntovnica, te se je zemljarina ovdje raspisivala, nasuprot u civilnom dielu Hrvatske obavljali su se poslovi zemljarinski posebno od gruntovnica, naime u poreznim uredima.

Taj zemljarinski provizorij bio je kako je gore više rečeno, osnovan na temelju carskih patenata od 20. oktobra 1849. i od 4 marta 1850. Nu jer su u ono vrijeme kod zemljoposjednika nastale veoma obsežne promjene uslied raznih uredjenja posjeda, to je zakonskim člankom XXV. od 1868. bilo određeno, da se na temelju nastalih važnih promjena u odnosnim poreznim općinama sastave novi zemljarinski operati na trošak općina.

Istim zakonskim člankom bile su još određene nje koje manje modifikacije u pogledu zemljarinsko-poreznog sistema, pak su ustanove tog zakona vredile sve i do ostvarenja stabilnog katastra na temelju zakonskog članka VII. od 1876.

Spomenuto je gore, da su kako izmjera, tako i katastralni procjenbeni poslovi prije godine 1876 obavljani bili na oko, predpostavkama na najprimitivniji način.

Godine 1853. započela je austrijska vlada u svojim zemljama potankom izmjerom na temelju triangulacije.

Da se u zemljama krune ugarske dobiju čim točniji podatci za kataster, počelo se je godine 1857. i u Ugarskoj, Hrvatskoj i Slavoniji potanko mjeriti, te je taj posao napose za Hrvatsku i Slavoniju dovršen godlne 1862.

Na temelju potanke izmjere proračunane su za sve zemljišne čestice površine po jedinstvenoj mjeri jedne austrijske rale.

Tom prilikom sve su čestice svrstane u posebne knjige, u takozvane čestične zapisnike, u kojima je osim topografičkog broja čestica bio označen posjednik, površine čestice i kultura.

Ti se ali podaci potanke izmjere nisu odmah upotreabili za sastav zemljarinskog operata, već su bili odnosni izmjerbeni dijelovi operata pohranjeni i neuporabljani ležali sve do godine 1875. kada je stvoren zakonski članak VII. od 1875. o uredjenju zemljarine.

Taj zakonski članak imao je svrhu, da se u absolutističko doba stvoreni sustav zemljarinskog provizorija alimine promjena, postojale velike pogriješke i nerazmjerenosti isprave, te nedostaci pokriju ispravkom zemljarinskog provizorija prema faktičnom stanju i sasvim novim proračunom katastralnog čistog prihoda uz uporabu potankom izmjerom ustanovljenih podataka površine.

To je i učinjeno u godinama 1875—1885. u općenitom dijelu ovog opisa raspravljenim načinom modernog istraživanja čistog prihoda novim bonitiranjem zemljišta i sastavom novih zemljarinskih operata, i time bio je postojeći zemljarinski provizorij zamjenjen sa stabilnim katastrom.

Procjenbenih kotara je određeno 39 sa dva do četiri razredbenih područja u nekujim procjenbenim kotarovima.

Visina stavaka u ljestvicama čistog prihoda se je kretala od 4 novčića do 50 forinta prema pojedinim kotarima, težatbenim vrstima i bonitetnim razredima.

Visina zemljarine bila je određena u provincijalnim dijelovima Hrvatske i Slavonije sa 17·1 postotaka, a u bivšoj Krajini sa 25·5 postotaka, od kojeg potonjeg je 8·4 postotaka odpalo na zemljo-rasteretni namet, koji se je zajedno sa zemljarinom rasporezivao.

Usporedo sa bonitiranjem zemljišta institucija katastralne procjene obavlja još tako zvanu verifikaciju (obistinjenja) pojedovnog stanja upisanog u katastralnim posjedovnim listovima.

Sustav triangularne mreže za Hrvatsku i Slavoniju izveden je sa Gellertovog brda u budimpešti, odakle je mreža nastavljena preko Kloštra Ivanića na koordinatnom sustavu.

Potanka katastralna izmjera obavlja sa najviše grafičkom metodom u austrijskim ralima sa 1600 kvadratnih hvati i u mjerilu 1:2880, a u novije se vrijeme počela uvadjati poigonalna metoda na temelju valjkaste projekcije obavljene triangulacije, u metričkom sistemu sa mjerilom 1:500, 1:1000 i 1:2000.

Već odmah iza provedbe zakonskog članka VII. od 1876. opaženo je, da su ljestvice pojedinih procjenbenih kotara međjusobno nerazmjerne, i da su se za posled-

njih 25 godina u mnogih predjelih znatno promjenili odnošaji uplivajući na katastralni čisti prihod.

To je bio povod, da je zakonodavno tijelo u godini 1909. odlučilo u savezu sa reformom ostalih izravnih poreza, podvrći ispravku (reviziji) i dosadanje zemljarinske operate, te je radi toga stvoren zakonski članak V. od 1909. sloveći o ispravku zemljarinskog katastra i ustanovljenju postotka zemljarine.

Taj zakonski članak išao je zatim, da se gdje je to moguće, jednostavnom ispravkom tadanjeg razredjenja, a gdje se razmjernost nebi na taj način mogla postići, promjenom onda u krijeposti stojećih ljestvica čistog prihoda, provede ispravak zemljarinskog katastra.

Taj zakonski članak za čitavo područje Hivatske i Slavonije preveden je u godinama 1909. do 1912, kojom su prilikom za najveći dio procjenbenih kotara i razredbenih područja uslijed tečajem niza godina (1875-1909) promjenjenih odnošaja (komunikacije, tržišne prilike, opsežne melioracije) promjenjene ljestvice čistog prihoda i na tom novom temelju obavilo ponovno razredjenje, te nakon toga sastavili i na javnu porabu predani novi zemljarinski operati.

(Nastaviće se.)

Нови овлаштени цив. геометри

(наставак списка у броју 4. од 1925 г.)

којима је Генерална Дирекција Катастра до данас у смислу издатага „Правилника“ оснажила стара или дала нова овлаштења за вршење цив. геометарске праксе са седиштем и радом на територији:

1. СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ:

1. Инжињер Коста М. Шијачки
2. „ Никола Прапорчетовић
3. „ Андор Перењи
4. „ Живојин А. Милошевић
5. „ Божидар С. Божић
6. „ Василије Бикар
7. „ Милан М. Јовановић
8. „ Чедомир И. Ивановић
9. „ Тоша П. Живановић
10. „ Драги Ђојић
11. „ Пећимар Миладин
12. „ Јан Швејкар
13. „ Ана Швејкар
14. „ Владимир К. Пауновић
15. „ Тодор Шубаревић
16. „ Јордан Петровић
17. „ Марцел Нахман
18. „ Симиша М. Швабић
19. „ Александар Каповић
20. „ Милан Ј. Стојиновин
21. „ Самуило Мандил
22. „ Давид Азрисен
23. „ Љубомир Ј. Илић
24. „ Јован Младеновић
25. „ Милан Јоксимовић
26. „ Тодор Шевић
27. „ Милан С. Рашић
28. „ Тодор Ј. Филиповић
29. „ Петар Л. Јанковић
30. „ Павле Вукићевић
31. „ Петар Путник
32. „ Глигорије Вукчевић

2). НА ТЕРИТОРИЈИ НАДЗОРНИШТВА КАТАСТРА ИЗМЈЕРЕ У ЗАГРЕБУ

1. Геометар Драгутин Хратинс
2. „ Армин Гертнер
3. „ Фрања Бандиша
4. „ Коста Влаисављевић
5. „ Милан Штерк

6.	"	Виктор Грабер
7.	"	Јосиф Шифтар
8.	"	Милутин Јорданић
9.	"	Јулије Бенел
10.	"	Влатко Мершић
11.	"	Лавослав Крнић
12.	"	Фрања Хеленбрант
13.	"	Ђура Кардош
14.	Инжињер	Александар Рот
15.	Геометар	Милан Курент
16.	"	Ђорђе-Живко Радуловић
17.	"	Тодор Илић
18.	"	Рајко Чоп
19.	"	Звонимир Кохански
20.	"	Оскар Куновић
21.	"	Макса Матијевић
22.	"	Јосип Цвијић
23.	"	Јосиф Кристл
24.	"	Шандор Хегедић
25.	"	Томислав Хорват
26.	"	Лудевит Хајни
27.	"	Иван Жилко
28.	"	Емил Ференци
29.	"	Милан Саблов
30.	"	Никола М Пелић
31.	"	Ђуро Диклић
32.	"	Винко Кноблох
33.	"	Иван Холик
34.	Инжињер	Душан Адамовић
35.	Геометар	Милан Шварић
36.	"	Драгутин Јемрић
37.	"	Марко Турчић
38.	"	Фрањо Гашпарац
39.	"	Божо Сузић
40.	Земљомер	Ернест Блажековић
41.	"	Стева Кепчија
42.	"	Павле Влашкавац
43.	"	Богдан Добросављевић
44.	Геометар	Јосиф Хубер
45.	"	Стјепан Стиглер
46.	"	Драгиша Батисвајгер
47.	Земљомер	Гена Кончар
48.	Геометар	Еуген Прохаска
49.	"	Никола Тупанић
50.	"	Фрања Плохл
51.	"	Отон Мундер
52.	"	Јарослав Шуг
53.	"	Ђуро Некић
54.	"	Михајло Михалевић

- 55. „ Иван Хоге
- 56. „ Емил Пардоњи
- 57. „ Славко Видман
- 58. Инжињер Фрањо Червенка
- 59. Геометар Јулијо Лефлер
- 60. Геодет Иван Чадеж
- 61. Земљомер Канцелјак Едуард
- 62. Геометар Миховил Торе

3). НА ТЕРИТОРИЈИ ОБЛАСНЕ ДИРЕКЦИЈЕ КАТАСТРА У НОВОМ САДУ

- 1. Геометар Сава Икраш
- 2. „ Вељко Мркшић
- 3. „ Филип Ловрић
- 4. „ Рудолф Хорватовић
- 5. „ Методије Бардић
- 6. „ Фрања Тирк
- 7. Земљомер Ферда Јузбашић
- 8. Геометар Жига Мизлер
- 9. Инжињер Иван Ивандекић-Ивковић
- 10. „ Златан Шовари
- 11. „ Бене Марковић
- 12. „ Никола Кребс
- 13. „ Фрања Фунтак
- 14. „ Владислав Сабо
- 15. „ Јосиф Безић
- 16. „ Милић Матејин
- 17. „ Ђорђе Пивац
- 18. „ Радивој Марковић
- 19. „ Лав-Лео Штрас

4) НА ТЕРИТОРИЈИ ОБЛАСНЕ ДИРЕКЦИЈЕ КАТАСТРА У САРАЈЕВУ

- 1. Геометар Алфред Кош
- 2. „ Фрања Лугер
- 3. „ Јурај Чижек
- 4. „ Душан Петровић
- 5. Инжињер Душан Адамовић
- 6. „ Мавро Штајнер

5). НА ТЕРИТОРИЈИ ОБЛАСНЕ ДИРЕКЦИЈЕ КАТАСТРА У ЉУБЉАНИ

- 1. Геометар Фредрих Гач
- 2. „ Адолф Гетун
- 3. „ Фердинанд Клајн-Мајер
- 4. „ Драгутин Густинић
- 5. Инжињер Матеја Космач

ВЕСТИ

У службеним новинама број 173. од о. г. проглашен је закон о буџетским дванајстинама са овлашћењима за поједина Министарства: Тако за Министарство Правде чл. 23. гласи:

Овлашћује се Министар Правде, да може обуставити даљи рад на комасацији у оним општинама Баната, Бачке и Барање у којима је комасација решена пре 1. децембра 1918. год. а мерење земљишта још није извршено; општине не губе право, да по постојећим прописима понова траже комасацију.

Овлашћује се Министар Правде, да за територију Крајишко-Приморске, Загребачке, Осечке и Сремске области у закону о комасацији земљишта (22.VI-1902. г.) изврши допуне у устројству досадањих жупанијских комасационих односно разгодбених поверенстава и земаљског поверенства.

§. 25. закона од 22.-VI.-1902. г. о комасацији земљишта примењује се и на разгодбени и деобни поступак код земљишних заједница. Ставља се ван снаге последња алинеја § 80. закона од 25.-IV.-1894. г. (закон о уређењу земљишних заједница.

Затим за Министарство Аграрне Реформе чл 38 гласи:

Овлашћује се Министар за Аграрну Реформу, да до доношења закона о експропријацији великихседа и о колонизацији, може одобравати продају и грунтолни пренос некретнина које су стављене под удар аграрне реформе, а премашају законом прописани минимум:

1.) Обрадиве површине: аграрним интересентима свију врста и то онолику површину, на колику по до сада постојећим законским прописима имају право закупа;

2.) Остале површине (шуме, пашњаци и неплодно) које преостају по намерењу потреба аграрних интересената наведених под 1) појединцима и јуристичким особама.

Од купо-продајне цене има продавац платити 10% за колонизациони фонд Министарства за Аграрну Реформу. Изузимају се отуђења за хуманитарне и просветне сврхе.

У случају неистинито наведене цене у уговору има се наплатити од продаваоца казна у висини двадесето-струке

разлике између фактично уговорене и у уговору означене цене, такође у корист поменутога колонизационога фонда.

За уговоре који се односе на аграрне интересенте не плаћа се преносна такса државна ни самоуправна.

Купљене некретнине не могу се никако отуђити у року од десет година, а оптеретити се могу само дозволом Министра за Аграрну Реформу.

Сва уверења као и друге исправе потребне за ревизију аграрних интересената намењених земљом ослобођавају се свих такса.

Министар за Аграрну Реформу и Министар Финансија прописаће споразумно Правилник о начину provedбе овог закона, о наплати, књижењу и утрошку ових прихода и о прописивању наведене казне.

Imenovanja

Njegovo Veličanstvo Kralj na predlog Ministra za agrarnu reformu postavio je:

U okružnom agrarnom uredu u Banjaluci za referenta I kat. IV grupe Riharda Gausa geometra II. kat. II. grupe.

Kod županijske oblasti u Splitu za referenta I. kat. IV. grupe Josipa Roje II. kat. II. grupe.

U županijskom agrarnom uredu u Zagrebu, za geometra II. kat. grupe Kaju Baškovića geometra iste kateg. iste grupe u pensiji. Služb. Novine od 23/1. 1925. broj 15.)

Ukazom Njeg. Veličanstva Kralja na predlog Ministra Finansija odlikovan je ordenom Sv. Save V. stepena Kamilo Ivon šef. kat. nadzorništva u Splitu.

Ukazom Njeg. Velič. Kralja postavljeni su za geometra pri kat. nadzorništvu kat. izmere u Zagrebu Oskar Grisogono bivši geometar II. kat. II. grupe.

Za šefa administrativnog odseka Gen. Direk. Kat. Kosta Lazić viši teh. kontrolor željez. Direkcije u pensiji.

Služ. Nov. od 20/2. 1925. br 38.

Ukazom Njeg. Velič. Kralja i na predlog Ministra za Agrarnu Reformu postavljeni su:

U žup. agrar. uredu u Zagrebu za inspektora II. kat. I. grupe Josip Krizmanić referent II. kat. I. grupe.

U žup. agrarnom uredu u Novom Sadu: za referenta II. kat. I. grupe Stevan Milić geometar II. kat. I. grupe i Marko Radović za referenta I. kat. VI. grupe. Za inspektora I. kat. V. grupe Tomu Mrazovac inspektora u pensiji.

U župan. agrar. uredu u Velikom Bečkereku za inspektora I. kat. V. grupe Milutina Šimića inspektora iste kat. iste grupe. Za referenta I. kat. V. grupe Paju Pina referenta u pensiji.

Služb. Novine od 17/3. 1925. broj 59.

Ukazom Njegova Veličanstva Kralja postavljeni su:

Za geometra II. kategorije II. grupe Dušan Radović geometar iste kategorije i grupe županijskog agrarnog ureda u Vukovaru.

Za inspektora I. kat. V. grupe Zvonimir Turina inspektor u pensiji.

Za referenta I. kat. V. grupe Andra Knez referent iste kat. grupe agrarnog ureda u Zagrebu.

Za inspektora II. kat. I. grupe Josipa Mladjan inspektor iste kat. grupe agrarne direkcije u Zagrebu.

Za agrarnog direktora I. kat. 4 grupe Ivana Filipovića inspektora I. kat. V. grupe agrarnog ureda u Varaždinu.

Za inspektora I. kat. 5 grupe Stevana Šimić inspektora iste kat. grupe agrarnog ureda u Varaždinu.

Za referenta II. kat. I. grupe Vojislav Magovčević referent iste grupe kat. okruž. agrar. povereništva u Bitolju.

U okružnom agrarnom uredu u Bitolju za referenta I. kat. 5 grupe Dimitrije Kuzmanović referent iste kat. grupe Ministarstva agrarne reforme.

Pri sremskoj oblasti u Vukovaru za agrar. referenta u rangu inspektora I. kat. V. grupe Dragutin Djevski inspektor iste kat. grupe župan. agrar. ureda u Vukovaru.

Za referenta III. kat. I. grupe Dimitrije Krzmanović referent iste kat. i grupe agrarnog ureda u Vukovaru.

Pri osečkoj oblasti za referenta II. kat. I. grupe Milan J. Petrović referent iste kat. i grupe agrarnog ureda u Osijeku.

Za referenta I. kat. 5 grupe Ivana Matić bivšeg narodnog poslanika.

Služb. novine od 2. maja 1925. broj 96.

P O Z I V

Akademski klub geodeta u Ljubljani obratio se Upravi Glavnog našeg Udruženja sa molbom za potporu njihovih siromašnih članova da bi si lakše nabavili skupe školske knjige.

Kako je Glavno Udruženje rešenjem svoje sednice od 23. avgusta moglo da im pošlje samo din. 500, a pošto će članovi toga geodetskog kluba biti budući naši geometri i kolege i pošto je naš zbor još uvek malenoga broja uočivši velike i nerešene zadatke koji nas hitno u našoj Kraljevini čekaju — molimo i apeliramo na sve naše kolege i nadleštva, da svaki po svojoj mogućnosti, pošlje našem BLAGAJNIKU GLAVNOG GEOM. UDRUŽENJA svoj obol na oltar opšte stručne i staleške stvari.

UPRAVA GLAVNOG UDRUŽENJA GEOMETARA

Novi Sad, meseca avgusta 1925.
